

KRUIPNIEUWS 3

**PERIODIEK VAN DE SJOC,
PLANTENSOCIOLOGISCHE
WERKGROEP VAN DE NJN**

**JAARGANG 67
NUMMER 3, SEPT 2006**

Colofon

Het Kruipnieuws is het tijdschrift van de plantensociologische werkgroep (Sjoc) van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie (NJJN). Hierin verschijnen onder andere verslagen van activiteiten en onderzoeken.

De Sjoc is een van de 7 werkgroepen van de NJN. De NJN is een vereniging voor en door jongeren van 12 tot en met 25 jaar die geïnteresseerd zijn in de natuur. Er zijn 34 afdelingen verspreid over Nederland die in de weekenden excursies organiseren naar natuurgebieden in de omgeving. Tijdens schoolvakanties of lange weekeinden kan je op kamp. In de zomer zijn er zomerkampen in Nederland en in het buitenland. Kijk voor meer informatie op www.njn.nl!

Lid worden van de Sjoc: voor NJN-leden bedraagt het lidmaatschapsgeld 3,50 euro, voor anderen 5,00 euro. Maak dit bedrag over op giro 476009 t.n.v. SJOC werkgroep te Utrecht.

Als **donateur** van de Sjoc kan je ook het Kruipnieuws ontvangen. Dit kan door 6,80 euro over te maken op de hierboven genoemde girorekening.

Adreswijzigingen kan je doorgeven aan de penningmeester, Sietske Tacoma (S.G.Tacoma@students.uu.nl).

Inhoud

Hoi iedereen,.....	3
Lastige plantengroepen	4
Laatbloeiers (Zoka Vogezen II).....	9
Japanse Notenboom Ginkgo biloba	10
De favoriete plant van Froukje.....	12
Wat kan je met paddestoelen?	13
Schaf die natuurgebieden maar af!	14
De favoriete plant van Luuk	16
Vogezen II – Laatbloeiers '06	17
De geest van de plant	18
Heka Amerongen 20-22 oktober	21
Het Sjocbestuur van 2006.....	22

Hoi iedereen,

De Zoka's zijn weer voorbij en de herfst is in aantocht. Veel van jullie zullen de mooiste plekjes in de Vogezen en de Eifel hebben gezien en weer veel rode lijstsoorten hebben gescoord (volgens de Nederlandse flora). Daarom staan er in dit Kruipnieuws weer twee verslagen van de Vogezen en een van de Eifel, om iedereen nog eens de kampen mee te laten beleven.

Natuurlijk hebben we ook weer de vaste column *'de favoriete plant van'*, deze keer waren Luuk en Froukje aan de beurt. En omdat de herfst weer in aantocht is ook een stuk over paddestoelen, want paddestoelenfans horen immers ook bij de Sjoc!

Nadat je dit Kruipnieuws gelezen hebt weet je alles over de Cyperaceae, de Ginkgo Biloba, waarom we de natuurgebieden wel kunnen afschaffen en wat de overeenkomsten zijn tussen de mens en de plant (best veel volgens Goethe)!

Veel plezier weer met lezen!
Margot en Jorijn

Lastige plantengroepen

Fons van der Plas

Voor de nerds onder ons die wel eens méér willen leren dan alleen namen van orchideeën, boterbloemen en rozen is er nu een rubriek om eindelijk eens al die ontoegankelijke plantensoorten te leren. Kennis waarmee je je kunt onderscheiden van al die natuurbelevers die alom zijn tegenwoordig. Gesprekken voeren met anderen waar gewone zielen helemaal niets van begrijpen? Het doel van elke nerd.

Deel 1: cypergrassen (Cyperaceae)

Herkenning

Cyperaceae zijn van die sprietten die toch niet bij de echte grassen horen. Heel verwarrend dus, maar gelukkig zijn ze door een aantal kenmerken daarvan te onderscheiden. Er bestaan drie grote sprietachtige families die als volgt verschillen:

	Cyperaceae	Poaceae	Juncaceae
Bloemdekbladen?	0	0	6
Bladdoorsnee	hoekig gootvormig ✓	vlak —	vlak of gootvormig
Vorm stengel	3 kantig	rond	rond
Vulling stengel	gevuld	hol	gevuld / hol / met tussenscoffen
Tongetje aanwezig?	nee	ja	nee
1 of 2 slachtige bloemen?	2 slachtig	1/2 slachtig	2 slachtig

Een makkelijk kenmerk is dus dat Cyperaceae altijd een driehoekige stengel hebben en andere sprietten niet. De driehoekige stengel is gemakkelijk te herkennen door gewoon aan de stengel te voelen.

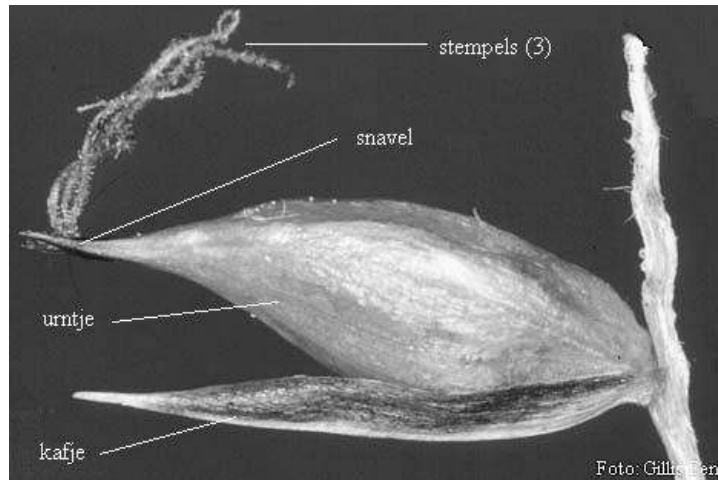
Het vinden van Cyperaceae

Cyperaceae vormen een behoorlijk grote familie: in Nederland leven zo'n 90 soorten. Daarvan horen 60 soorten bij het grootste geslacht: dat van de zegges (*Carex*). De meeste Cyperaceae bloeien in mei en juni, al kun je voor sommige soorten zoals veenpluis en stijve zegge soms al eind maart het veld in. De vieze scoorders die op één dag veel zegges willen zien kunnen dan ook het beste begin juni een blauwgrasland bezoeken: binnen een paar vierkante meters kun je dan al gauw tien zeggesoorten vinden, wat voor de echte nerds onder ons wel zo vet cool is. Maar eigenlijk kun je bijna overal wel Cyperaceae vinden, behalve in stedelijk gebied.

Cyperaceae zijn het algemeenst op natte en vochtige plekken: langs beken, op laag- en hoogveen en in vochtige graslanden.

Cyperaceae determineren

Cyperaceae determineren, dat is natuurlijk waar het eigenlijk om gaat. Helaas is dat de eerste keer niet zo makkelijk, zeker niet als je bepaalde determineervragen niet snapt. Daarom zal ik een paar van de determineer-kenmerken die in de Heukels veel voorkomen en voor verwarring kunnen zorgen bespreken.

Figuur 1

Ten eerste heb je de vraag of de bloemen 1- of tweeslachtig zijn. Slechts 1 geslacht van de Cyperaceae heeft 1 slachtige bloemen, maar dat is nu juist wel het grootste geslacht: dat van zegges (Carex). Planten hebben over het algemeen 2-slachtige bloemen: de bloemen hebben zowel stampers als meeldraden.

Zegges daarentegen hebben bloemen die óf alleen meeldraden hebben (mannelijke bloemen), óf alleen een stamper. Om te ontdekken of iets een zegge is moet je je loepje dus tevoorschijn halen en kijken of de bloem alleen meeldraden of stampers heeft. Figuur 1 is een voorbeeld van een vrouwelijke bloem van een zegge. Vaak is het echter niet nodig de loep erbij te halen: elke zeggeplant heeft namelijk zowel mannelijke als vrouwelijke bloemen en bij sommige soorten bestaan de aartjes uit alleen mannelijke of vrouwelijke bloemen.

Figuur 2

Hierdoor heeft de plant aartjes met verschillende vormen: dunne mannelijke aartjes en dikke vrouwelijke aartjes (zie figuur 2). Als je dus een Cypergras ziet met twee type aartjes, dan weet je zeker dat het een zegge is.

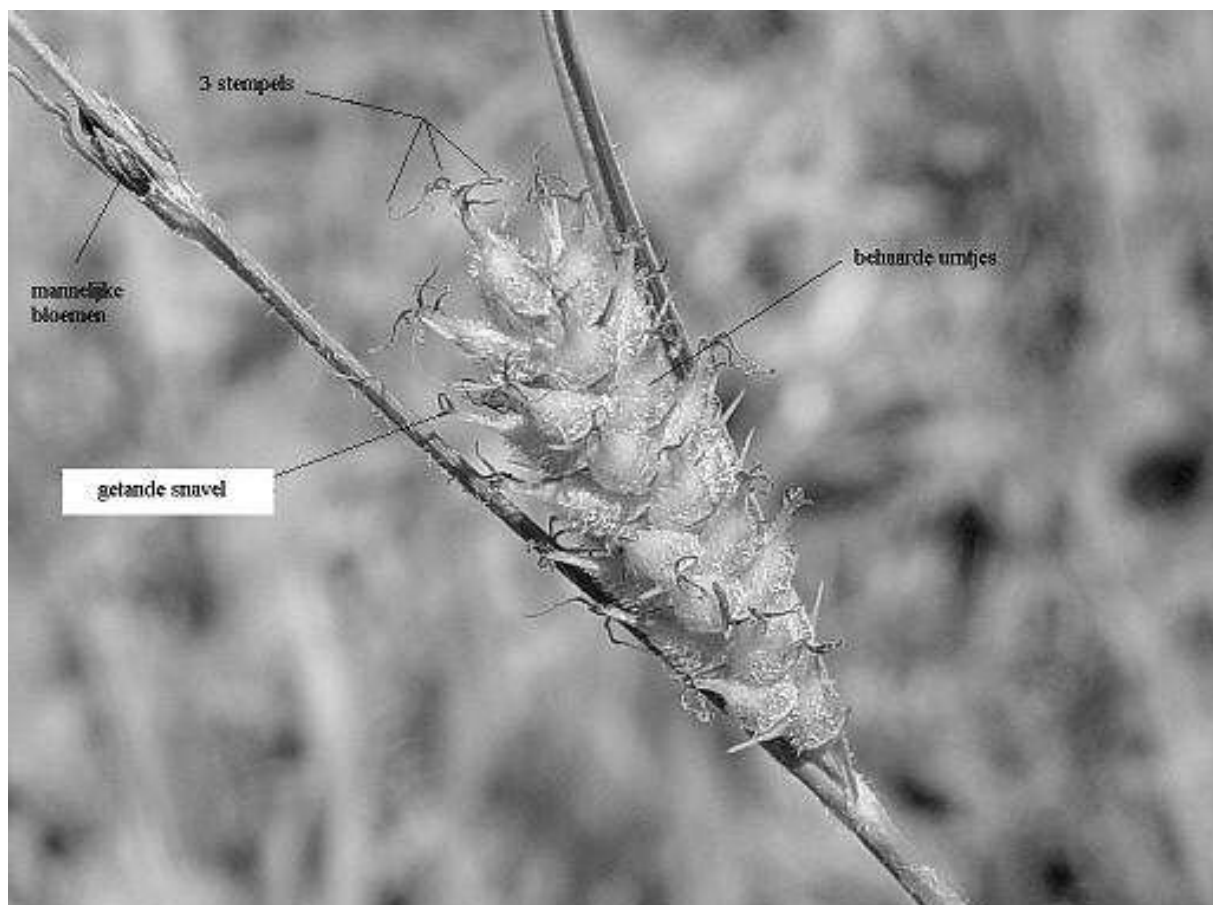
Een belangrijke vraag binnen het geslacht zegge gaat over het aantal stempels: namelijk of de vrouwelijke bloem er twee of drie heeft. De stampers van vrouwelijke bloemen van zegges eindigen in een aantal draden die men de stempels noemt. Dit kunnen er twee (zoals in figuur 3) of drie (zie figuur 1) zijn. De stempels van zegges zijn vaak alleen goed te zien als ze bloeien.

De meeste zegges bloeien van mei tot juli, dus buiten die periode is het moeilijk determineren. Na de bloeitijd komen de bloemen in vrucht te staan en sommige soorten zijn dan gelukkig nog steeds te determineren. Wat in ieder geval handig is om te weten is dat zegges met aren die niet alleen mannelijke of vrouwelijke bloemen bezitten altijd 2 stempels aan de stamper hebben. Dus als je buiten de bloeitijd een zegge ziet met aartjes die er allemaal hetzelfde uitzien dan weet je al dat de stampers twee stempels hebben.

Een andere vraag die je vaak tegenkomt is of het urntje (zie figuur 1) behaard is. Ook dat moet je meestal met een loep bekijken. In figuur 1 is het urntje duidelijk niet behaard, in figuur 4 zijn de urntjes wel behaard. Nog een lastige vraag die voorkomt bij zegges is of de snavel getand is. De snavel is het uiteinde van het urntje (zie figuur 1). Een getande snavel is in figuur 4 te zien.

Figuur 3

Figuur 4

De algemeenste soorten

Het is heel wat makkelijker een plantenfamilie te leren als je al een paar soorten kent. Daarom zal ik van een paar algemene of opvallende soorten hieronder een beschrijving geven.

Veenpluis

Veenpluis is een opvallend cypergras doordat de bloemen uit borstels met lange haren bestaan. Het is een soort van het geslacht wollegras: alle soorten hiervan hebben witte, wollige bloemen. Veenpluis is van de andere soorten te onderscheiden doordat het meerdere aartjes heeft en doordat de steel van de aartjes glad aanvoelt. Veenpluis is één van de vroegst bloeiende soorten van deze familie: eind maart bloeit hij soms al. Hij staat vooral in vochtige heide, bij vennetjes, op hoogveen en laagveen.

Mattenbies

Mattenbies is een zeer grote en daardoor opvallend cypergras: meestal is de plant zo'n twee meter hoog, maar hij kan zelfs 3,4 meter hoog worden. Het is een soort die vooral in het westen van Nederland algemeen is in plassen, rivieren en kanalen. De plant is vaak bij riet te vinden, al is het wat kwetsbaarder tegen vermesing.

Ruige zegge

Ruige zegge (figuur 4) is één van de weinige cypergrassen die meestal op vrij droge grond staat. Het is een vrij kleine zegge van meestal niet hoger dan 30 cm. Het is een zegge met drie stempels aan de stamper en aparte mannelijke en vrouwelijke aartjes. Hij heet niet voor niets ruige zegge: de urntjes en bladen zijn behaard.

Blauwe zegge

Blauwe zegge is één van de weinige zegges die in vrucht makkelijker te herkennen is dan in bloei. In vrucht worden de urntjes namelijk heel erg bolvormig wat ook goed op de foto te zien is. De plant is blauwgroen, maar er zijn meer zegges met dezelfde kleur. Net als ruige zegge heeft deze soort drie stempels (dat is juist alleen tijdens de bloei goed te zien en niet op deze foto) en aparte mannelijke en vrouwelijke aartjes. Deze soort staat vooral in vochtige graslanden, vochtige heides, duinvalleien en laagveentjes.

Zwarte zegge

Zwarte zegge staat op ongeveer dezelfde plekken als blauwe zegge, is ongeveer even klein (gemiddeld zo'n 40 cm) en het heeft ook nog eens dezelfde blauwgroene kleur. Zwarte zegge (figuur 3) heeft echter maar twee stampers en ook een veel scherpere driehoekige stengel dan blauwe zegge.

Zandzegge

Van alle cypergrassen is zandzegge de soort die op de droogste plekken staat: hij staat op stuifzanden, op droge kust- en rivierduinen. Bij deze soort staan de mannelijke en vrouwelijke bloemen door elkaar in alle aartjes. Alle aartjes zien er dan ook ongeveer hetzelfde uit. De plant staat in kleine polletjes die met wortelstokken aan elkaar verbonden zijn. Je kunt dan ook een heleboel van die polletjes met wortelstok en al uit het zand trekken en daarmee dan gaan touwtje springen of iets anders als je meer fantasie hebt dan ik.

Pluimzegge

Pluimzegge is een grote zegge (zo'n anderhalve meter hoog) die pollen vormt met een diameter van meer dan een meter. Net als zandzegge hebben de vrouwelijke bloemen twee urntjes en staan mannelijke en vrouwelijke bloemen door elkaar waardoor alle aren er hetzelfde uitzien. Pluimzegge staat vooral aan waterkanten en in moerasbossen.

Laatbloeiers (Zoka Vogezen II)

Laura Vossen

Deze zomer waren er twee zoka's van de SJOC: één naar de Eifel in Duitsland en de ander naar het middegebergte Les Vosges (de Vogezen) in La France! Vanuit de Eifel ben ik samen een select groepje mede-SJOCers naar Noord-Frankrijk afgereisd (volgens Jasper "het kader van de SJOC", hoewel ze uiteindelijk niet zijn geslaagd voor Jaspers kaderexamen tijdens de bonte avond van Eifel I, een Duitse schermbloemige determineren...). Na het hele jaar alleen maar kalkgrond gezien te hebben, met alle soorten van dien (Fons' verwoede pogingen heide te vinden in de Eifel hadden niets opgeleverd), waren we nu eindelijk in het Walhalla van vennetjes, heides, meertjes en natuurlijk dennenbos aangekomen. Soorten die in Nederland niet voorkomen, zoals *Ranunculus acconitifolia*, een witte "endemische" boterbloem wat betekent dat die alleen in de Vogezen voorkomt, kwamen hier als onkruid uit de grond schieten. Qua insecten was het niet minder: zelfs in de wegbermen zoemden kolibrievlinders en hier en daar hupte een *Polysarcus denticauda* (een zeer zeldzame, enorm vette sprinkhaan, letterlijk, die overigens erg lekker was). Smakkend aten we nu iedere dag na talloze rode lijst soorten gescoord te hebben onze buikjes rond met bosbessentaart op de top van de Hohneck. Dit was nog eens andere koek!

Het toppunt werd bereikt op laatste excursiedag, toen enkele deelnemers erin slaagden in een toeristenbusje de hoogste berg van de Vogezen, La Grand Ballon, te bereiken. We stonden op met het gejoel van Fons en vielen in slaap bij de gitaarliedjes van Joris... ik verlang er nu al naar terug!

Japanse Notenboom Ginkgo biloba

Leonie Tijmsma

Toen mij een paar maanden geleden gevraagd werd of ik een stukje wilde schrijven voor het Kruipnieuws hoefde ik niet lang na te denken over het onderwerp. Niet veel eerder had ik kennism gemaakt met de Ginkgo biloba, en deze boom heeft veel indruk op mij gemaakt. Mijn enthousiasme over deze boom wil ik met jullie delen, dus vandaar dit stukje.

Wat maakt deze boom zo bijzonder?

Ten eerste omdat het de enige nog bestaande boom is die geen loofboom én geen naaldboom is. Dit heeft onder andere te maken met het blad en de manier van voortplanten. De Ginkgo is een voorganger van de naaldboom. En ten tweede vanwege de indrukwekkende geschiedenis. Deze boom is waarschijnlijk de oudst nog levende boomsoort op aarde. Na "uitgestorven" te zijn geweest, kwam het weer tot leven.

Een stukje geschiedenis...

Vele eeuwen geleden werden er in een grot ergens in China oude vondsten gedaan. In een kruik vonden ze zaden waarvan men niet wist wat het was. Men besloot er een te begraven en hier groeide de Ginkgo biloba uit, onveranderd sinds hij was uitgestorven. Zaden die misschien wel vele duizenden jaren in een kruik in een grot opgesloten hebben gezeten, groeiden en bloeiden uit tot een boom die op veel mensen op de hele wereld indruk zou maken! Vanuit China werd de boom naar Japan en Korea gebracht. Veel later in de 18^e eeuw werd de boom door scheepvaarders naar Europa gebracht waar men de boom in cultuur bracht. In China en omgeving groeit de boom in het wild, maar is hij wel bedreigd. Omdat de Ginkgo in China en Japan vooral bij tempels wordt geplant, wordt hij ook wel de tempelboom genoemd. Andere bekende namen zijn waaiërboom, Japanse notenboom en Ginkgo. In Europa wordt de Ginkgo regelmatig aangeplant, vooral in tuinen en parken.

In veel bronnen die ik heb bekeken, betrouwbaar en minder betrouwbaar, staan verschillende verhalen die min of meer overeenkomen. Van de jaartallen word ik niet wijs, die kunnen verschillen van hooguit 10 jaar tot vele miljoenen jaren. Vandaar dat ik het verhaal heb opgeschreven zoals ik het heb geleerd en heb ik de jaartallen achterwege gelaten. Ik wil mijn mede-NJN'ers geen onwaarheden aansmeren.

Herkenning

Het duidelijkste kenmerk is het unieke blad. Als enige boom op aarde heeft de Ginkgo waaivormige bladeren en zijn deze tweelobbig. In het voorjaar krijgt de Ginkgo knalgroene bladeren, deze worden in de herfst geel en vallen later af.

De Ginkgo is tweehuizig, wat wil zeggen dat er mannelijke en vrouwelijke bomen zijn. De mannelijke bomen produceren aren met stuifmeelzakjes en de vrouwelijke produceren naakte zaden met geelachtig omhulsel. Dit omhulsel gaat stinken als het rijp en eetbaar is.

Ginkgo en Hoop

In Japan heeft de Ginkgo de betekenis van hoop. Een aantal Ginkgo's hebben de bombardementen in Hiroshima overleefd (1945). Hoewel ze er slecht aan toe waren hebben een aantal de ramp overleefd en zijn weer tot groeien en bloeien gekomen. In het hedendaagse Hiroshima worden gebouwen en bruggen om deze oude Ginkgo's heen gebouwd, omdat de plaatselijke bevolking zeer groot respect voor deze bomen heeft.

Op medisch gebied hebben veel mensen baat bij zalfjes, pilletjes en thee e.d. waarin delen van de Ginkgo zijn verwerkt. Het kan bijvoorbeeld de bloedsomloop en het zenuwstelsel stimuleren, waardoor o.a. geheugenverlies, duizeligheid, hoofdpijn en depressies kunnen worden bestreden. Mensen met koude handen en voeten schijnen hier veel profijt van te hebben.

Ik ben benieuwd wat jullie van de Ginkgo biloba vinden. Wees a.j.b. vooral niet bescheiden met tips, discussies en vragen. Spreek me vooral aan op kampen en excursies!

De favoriete plant van Froukje

Riet (*Phragmites australis*)

Froukje Postma

En toen werd ik gevraagd een stukje over mijn favoriete plant te schrijven. Al velen zijn mij voorgegaan en hebben planten bejubeld om hun schoonheid, geur en/of smaak. Maar, wat dan over de geluiden die planten maken? Wil het oor dan niets? Die van mij in elk geval wel!

En welk plantengeluid streelt het gehoor meer dan het zachtjes ruisen van het riet? Het geheimzinnige gefluister vanaf de slootkant, de verhalen vertellend die de wind heeft meegenomen, maar alleen te horen zijn voor die wie er goed naar luistert... O, wat is dat toch mooi, het ritzelende geluid dat iedere keer weer ontstaat wanneer er een windvlaag langs de rietkraag strijkt.

En riet is ook nog eens prachtig om te zien! De zachte roodpaarse pluimen die glanzen in het zonlicht. En hoe zwierig beweegt de frisse groene stengel in de zomer mee op het ritme van de wind. 's Winters verandert het riet in een broze, bruine plant, staat hij roerloos en witgerijpt aan de waterkant, toekijkend hoe een eenzame schaatser met ferme slagen voortglijdt over het ijs.

Verder is riet erg nuttig. De fijne, zachte pluim is uitermate geschikt om een nietsvermoedend slachtoffer mee in de nek te kriebelen. En de lange stevige stengel maakt het er nog gemakkelijker op. Geen enkele spriet doet het beter dan riet!

Riet is ook goed materiaal om je onderkomen mee te bedekken. Vooral in vroegere tijden is er veel gebruik gemaakt om de daken van huizen, boerderijen en molens mee te bedekken. Het isoleert goed, het is alleen wel brandgevaarlijk... Tenslotte kun je, mocht je in een creatieve bui zijn, mooie decoraties met riet maken, in een bloemstuk steken bijvoorbeeld...

En, niet te vergeten, een groot voordeel van riet is dat het erg algemeen is! Om van deze mooie plant te genieten hoeft je niet heel Nederland door te reizen naar die ene vierkante meter waar hij misschien nog staat, nee, hij staat bijna overal wel! Je kunt riet in vrijwel elke sloot of bij ander zoet water aantreffen, en zo kun je dus des te meer genieten van zijn schoonheid en zijn prachtige gefluister, geritsel en geruis.

Wat een geluk dat Nederland zo'n waterrijk land is!

Mocht je na het lezen van mijn stukje nog niet helemaal overtuigd zijn van de pracht van het riet, of mocht, in het uiterste geval je weerzin tegen deze plant zelfs zijn toegenomen, dan hier de oplossing: je kunt altijd nog de fik in zo'n rietkraag steken! De dode stengels branden als een tiere-lier...

Froukje geeft de pen door aan Jorijn

Wat kan je met paddestoelen?

Milan van Hulst

Het is weer najaar. Iedereen ziet weer paddestoelen. En ja daar is het eerste misverstand over paddestoelen. Paddestoelen groeien niet alleen in de herfst, ze groeien bijna het hele jaar door. Alleen als het vriest zijn er echt weinig paddestoelen. Dan zijn er alleen houtzwammen, alle andere paddestoelen vriezen kapot. In veel paddestoelenboeken staan groeiperiodes van de soorten, dit klopt echter

lang niet altijd. De meeste paddestoelen trekken zich weinig aan van het seizoen, maar des te meer van het weer.

De meeste paddestoelen houden van vochtig weer, ze komen vaak enkele dagen nadat het weer vochtiger wordt tevoorschijn. Er wordt ook wel beweerd dat paddestoelen het best groeien bij wassende maan. Dit klinkt misschien ongeloofwaardig, maar afgelopen zomer heb ik met iemand paddestoelen gezocht die aan de hand van het weer en de stand van de maan voorspelde wat we zouden vinden en het klopte precies. Als dit klopt kan je dus aan paddestoelen het weer van de afgelopen dagen zien en als het verhaal van de maan klopt, kan je ook de maanstand overdag zien.

Iets anders wat je met paddestoelen kan is op een biologische manier zware metalen uit de bodem opruimen. Met name boleten staan erom bekend dat ze veel zware metalen opnemen. Soms hebben boleten wel een tien keer zo hoge concentratie zware metalen als de omgeving.

Het plezierigste wat je met paddestoelen kan doen is opeten. Als je ze goed klaar maakt kan je er heel veel lekkere maaltijden mee maken. De paddestoel uit de winkel is de champignon de paris. In het wild zijn er paddestoelen met zeer uiteenlopende smaken. Zo smaakt de zwavelzwam als hij goed klaargemaakt is naar kip, de biefstukzwam smaakt inderdaad ook een beetje naar biefstuk en er zijn nog veel meer soorten die echt bijzonder en lekker smaken.

Schaf die natuurgebieden maar af!

Stadsnatuur in Amersfoort

Jasper Schilling

Op 10 september ging afdeling Amersfoort onder leiding van stadsecoloog Ton Denters op stadsplantenexcursie in Amersfoort. Samen met de stadsecoloog van Wageningen en nog wat experts van de IVN maakten we een boottocht door de Amersfoortse grachten, en daarna gingen we met Ton Denters nog naar een oud spoorwegemplacement.

Pracht van een gracht

De grachtenmuren van Amersfoort zitten vol met leuke plantjes. Amersfoort is, helaas, een van de weinige steden die bewust rekening houdt met muurplanten langs de grachten en planten in de stad. Ze hebben speciale vaartochten om de Amersfoortse bevolking bewust te maken dat het 'onkruid' dat aan de muur zit eigenlijk erg mooi is, en bij renova-

tie wordt er gemetseld op een manier die goed is voor de rekolonisatie van stadsplanten: er wordt gemetseld met calciumrijk cement, en ze zorgen voor een muur die goed vochtig blijft.

Dat dit allemaal de moeite waard is blijkt wel uit onze waarnemingen: tripmadam, witte en paarse muurleeuwenbek, ijzerhart, rode spoorbloem, addervaren, steenbreek, muurvaren, al deze dingen groeiden zonder probleem gewoon in het centrum van Amersfoort, recht onder de ogen van het winkelend publiek. Daar gaat je reden om naar de Eifel af te reizen...

Natuur aan het spoor

Spoorwegnatuur is erg leuk; zaden uit diverse landen belanden naast het spoor en daardoor ontstaat er een grote soortenrijkdom met exoten. Ook verspreiden veel soorten zich langs het spoor. Een markant voorbeeld hiervan is bezemkruiskruid, een soort die zich in korte tijd over heel Nederland heeft verspreid, via het spoorwegennetwerk van Nederland.

Bezemkruiskruid stond er dan ook veel op het oude spooremlacement, net naast station Amersfoort. Onduidelijk is nog wat er met het emplacement gaat gebeuren, wordt het een industrieel monument? Wordt het gesloopt? Of wordt er een stadsnatuurgebied van gemaakt?

Ja, de KNNV en de stadsecologen van Amersfoort zitten te denken om van

een spooreplacement een natuurgebied te gaan maken!

Waarom dit dan? Bij een inventarisatie in juli 2005 zijn er meer dan 200 soorten aangetroffen in dit gebied, waaronder vele leuke, en vooral plaats-representatieve soorten, waaronder franse silene, absintalsem, dik vetkruid en allerlei andere vetkruiden, en ook nog een terrestrische steenbreek, iets wat in Nederland bijna nooit voorkomt; dit betekent dat steenbreek op de grond groeit ipv op een muur of rotspartij.

Zelf hebben we een uur of twee over dit terrein gewandeld en zijn we blijven steken op 69 soorten. Hier zaten leuke soorten bij, zoals witte amerant, ambrosia, kromhals, absintalsem en schijnaardbei.

Het is leuk om te merken dat zelfs dit soort gebieden die op het eerste oog zeer saai lijken (een met onkruid overwoekerde spoorlijn?) toch nog veel leuke soorten kunnen bevatten. Op de terugweg is er ook nog een, voor de sjoc zeer onbelangrijke, duinpieper gezien.

Zijn stadsplanten nou leuk?

Ja, ze zijn zeker leuk, en ook zeker de moeite waard, aangezien er weinig aandacht aan wordt besteed. Steden bestaan uit steen, met veel zon, weinig nutriënten, en een gemiddeld wat hogere temperatuur. Dit, en het feit dat zaden vanuit de hele wereld in een stad terecht kunnen komen, zorgen voor leuke soorten die je normaal alleen op puinhellingen in zuidelijkere regionen kan tegenkomen. Verder zou het leuk zijn als meer steden aandacht gaan geven aan stadsflora, zodat stadsmuren niet meer schoongespoten worden en onkruid overal weggestoomd. Tussen het onkruid kunnen namelijk erg leuke soorten groeien!

Ton Denters is tevens schrijver van een eenvoudige stadsplanten-plaatjesgids, achter in deze gids staan rondwandelingen door diverse steden, met als enig doel te kijken naar stadsplanten. Mocht je dus een keertje niets te doen hebben, of je wilt met je vriend(innetje) een leuke wandeling maken, bieden deze tochten waarschijnlijk een leuke kennismaking met de flora van je eigen stad.

Bronnen

- Van Vliet, K, NS spooreplacement(153/463), Amersfoort; een cultuurhistorisch bepaald natuurgebied!, Te Velde, 2005
- Denters, T, Stadsplanten, Veldgids voor de stad, Fontaine uitgevers, 2004

De favoriete plant van Luuk

Schubvaren (*Ceterach officinarum*)

Luuk Leemans

Mijn favoriete plant, dat was wel even nadenken want alle planten zijn (mits zeldzaam) geweldig. Uiteindelijk heb ik besloten dat het de schubvaren (*Ceterach officinarum*) zou zijn. Een zeldzaam varentje zonder uiterlijke fratsen als bloemen en felle kleuren, maar toch prachtig om te zien. Dat komt door de mooigevormde, tere blaadjes en natuurlijk speelt het ook mee dat je hem alleen op leuke oude muurtjes ziet.

Waarschijnlijk hebben er niet veel mensen stilgestaan bij de schoonheid van dit plantje.

Mijn eerste kennismaking met de plant was tijdens een vakantie met mijn ouders in Spanje. Het regende al de hele vakantie pijpestelen, en zodoende was er ook niet veel gescoord (ik was niet zo'n bikkelaar op mijn 10^e).

Toen mijn vader en ik de hoop opgaven op beter weer, en er gewoon met regenjas op uitgetrokken kwamen we midden in een donker dennenbos een heel oud muurtje tegen. Omdat het enorm hard regende en onweerde besloten we er tegen aan te gaan zitten en te wachten tot het wat minder werd. En toen gebeurde er een wonder, het werd droog en de zon begon te schijnen! We keken eens waar we nu eigenlijk tegenaan zaten en met een schok kwamen we tot de ontdekking dat we tegen een muur van bijenorchissen, steenbreekvarens, bergnachtorchissen, schubvarens en allemaal mooie Spaanse plantjes aanzaten! We sprongen natuurlijk meteen overeind, trokken onze flora's, en al gauw regende het plantentermen. De meeste fantastische plantjes kwamen eruit, maar schubvaren heeft toch op de een of andere manier de meeste indruk op me gemaakt.

Het enige nadeel is dat de plant giftig is, en dus niet in je mond te stoppen.

Luuk geeft de pen door aan Margot

Vogezen II – Laatbloeiërs '06

*Maartje Neerhoff &
Renske Hoekstra*

Langzaam maar zeker vervagen de herinneringen aan dit mooie zoka; hoog tijd om ze te vereeuwigen voor ons nageslacht (of anderen).

Op een warme zomerdag stonden wij, Maartje en Renske, in alle vroegte op het toen nog lege station in Utrecht, op weg naar wat een prachtig sjoczoka beloofde te worden: Vogezen II. Na een lange, lange dag warme en minder warme treinen, ontdekken dat Franse stations niet gemaakt zijn op fietsers, shampoo uit tassen wassen (lang leve kapotte shampoo-flessen!) en opgehaald worden door TomTom met het busje kwamen we aan op de kampplek, waar al een kampvuur incl. gitaarspel gaande was.

Elke dag gingen we op excursie. Omdat de bergen in de Vogezen voor velen te steil - en dus onfietsbaar - bleken, waren de loopexcursies erg populair. En gelukkig kon je ook te voet op vele mooie plekken komen: misschien nog wel beter, mooier en sneller dan per fiets. Tijdens het kamp ontdekten enkelen dat ook liften een erg snel vervoersmiddel vormde: haast nog betrouwbaarder dan het Franse openbaar-vervoerssysteem...

We gingen op excursie naar veel mooie, hooggelegen natuurgebieden (vooral veentjes en meertjes), die naast een hoop leuke soorten ook nog een erg mooi uitzicht boden. Zo zagen we onder andere *Prenantis purpurea*, lange (en kleine en ronde) zonnedauw, *Saxifraga stellaris*, welriekende nachtorchis, bergbastaardwederik, armbloemige zegge, veel bijzondere vlinders (berg- en boserebia, verschillende parelmoervlinders, kleine ijsvogelvlinder en koninginpage), sprinkhanen (*Polysarcus denticauda*, gouden sprinkhaan) en libellen (gewone bronlibel en bosbeekjuffer in ontelbare hoeveelheden). De beekjes en meertjes die we onderweg tegenkwamen vormden altijd een verfrissend moment in de toch wel warme dagen. Na de rustdag sloeg het weer een beetje om en kregen we ongeveer elke namiddag onweer en harde wind. Gelukkig bleef de sfeer er goed inzitten, zelfs toen we in een omwaaiende fourconvo moesten fouren en vervolgens in een donkere convo gingen eten. Elke avond was er gitaarmuziek van Joris (en anderen) en, als de omstandigheden het toelieten, ook een kampvuur.

Op de laatste excursiedag vertrokken vele excursies, elk op hun eigen manier, naar Le Grand Ballon danwel de Honeck (de twee hoogste bergen van de Vogezen). Daar werden vooral veel toeristen en een mooi uitzicht gespot. De Bonte Avond, met Tessel en Floris (G.) als natuurbelevende BAL-len bij het kampvuur, was een prachtige afsluiting van het kamp. 's Nachts nog braken we de convo af en de volgende ochtend vertrok iedereen naar de trein, ouders met auto of het busje. Weer een mooi sjoc-zoka achter de rug!

De geest van de plant en Goethe's metamorfoseleer.

Leo Kool

De mens is net als de plant uit de natuur ontstaan. En hoewel de mens verder ontwikkeld is, zien we de plant als een wezen dat er eerder was. Aan de andere kant kennen we de mens aan ons eigen lijf en deze is daarom vooralsnog een beter te onderzoeken schepsel. We zullen op zoek gaan naar de relatie mens - plant. Zet uw kunstzinnigste bril op en laat u leiden door de wereld van Goethe, de antroposofie en uw innerlijke geestwezen.

In den beginnen was er een steen. Een steen kent geen oriëntatie. Het is vrij nutteloos om een discussie te voeren over wat de boven- en wat de onderkant van een steen is. Bij de plant is dit totaal anders. Het is of de plant langs een lijn is opgetrokken en om deze lijn verspreiden zich zijn bladeren. Goethe noemde deze lijn het verticale deel en de bladeren er omheen het periferiedeel. Voor we ons met Goethe's ideeën bezig gaan houden gaan we nog even verder met onze opsomming. In het dier herkennen we deze verticale lijn als een horizontale lijn. Hij is plat op de grond komen te liggen, maar heeft een duidelijk verschil tussen buik en rug. Dit verschil konden we bij de plant niet herkennen. De mens doet er nog een stapje bovenop en is rechtop gaan lopen. Zo herkennen we het bloemetje van de mens tussen zijn benen en zijn wortels zijn dat gedeelte van de mens waar hij zich in deze wereld mee staande houdt. Dit is zijn denken. Voor de liefhebbers moeten we er op wijzen dat de mens er inderdaad een extra oriëntatie bij heeft gekregen. Innerlijk zijn links en recht twee totaal verschillende werelden. Rechts is veel meer gericht op de aarde en links op de hemel. Uw hart is niet voor niets aan de linkerkant te vinden.

In de mens is de plant terug te vinden, maar ondersteboven en met zijn wortels in de geestelijke wereld. Net als de plant zoekt de mens het goud van de zon, nu echter innerlijk, in zijn hart. De hersenen zijn een grote zoute wereld, goed te voeden met het zout uit de wortels van de plant. Uw ledenmaten, de verlengstukken van uw hart, zijn goed te verzorgen met het eten van zongerijpt fruit. Hier vindt men de sleutel van het geheime weten over de relatie mens - plant. De plant is een wezen dat in deze wereld een bepaalde zuiverheid heeft bewaard. Deze zuiverheid is eveneens terug te vinden in uw meest innerlijke kern. Om weer vat te krijgen op uw meest innerlijke kern is het zeer behulpzaam om je met de zuiverheid van de planten bezig te houden. Laten we in dit licht gaan kijken naar Goethe's ideeën over de plant.

Goethe was een filosoof en kunstenaar uit het einde van de 18de eeuw. Hij ontdekte dat als we de waarheid willen kennen dat we deze dan niet zelf moeten verzinnen, maar de waarheid moet zichzelf openbaren. Zo zocht hij net zo lang naar het wezen van de plant tot dit wezen zich aan

hem openbaarde. Hij kon, vanuit zijn waarnemend denken, de groeiprincipes van de plantenwereld schouwen. Hij zei dat hij de planten als het ware, vanuit een bewegend denken, in een bewegende voorstelling, in elkaar over zag gaan. Hij noemde dit de oerplant. Iedere plant of boom of mosje of struik is een stilstaande projectie van deze oerplant. Met een gezonde portie geduld, geloof en uithoudingsvermogen is deze plant via meditatie-technieken te bezichtigen. Verderop zal ik een van de meditaties uitschrijven zoals deze in de antroposofie gegeven wordt. Toen Goethe deze plant eenmaal gezien had kon hij zich bezig gaan houden met de groeiprincipes van een plant. Hij schreef prachtige gedichten over de plant, maar kwam gelukkig ook met een iets meer wetenschappelijk, geo-metrisch verhaal.

Goethe plaats de stof tegen over de geest. Tussen deze twee polen is een zeer opmerkelijke wisselwerking te vinden. Neem een willekeurige plant. Het wezen van de plant kan zich nu aan twee kanten uiten. Als het zich uit in de stof dan ontstaat vorm, maar als het zich uit in de geest dan ontstaat het idee van de plant. Dit idee van een plant zou men kunnen zien als een van de projecties van de oerplant. In de bladeren uit het wezen van de plant zich in de stof en ontstaat vorm. In de stengel echter is het wezen volop aanwezig in de geest, het idee, maar is de vorm vrij oninteressant. Hoewel er tegenwoordig aan de geest weinig kracht wordt toegekend zegt Goethe dat juist in de geest van de plant de levenskracht te vinden is. Als men een plant wil stekken dan is dat goed te doen met een stuk stengel maar zeer lastig met de bladeren. Het idee in de stengel heeft de kracht om zich opnieuw in de stof te uiten. Het wezen van plant geuit in de vorm heeft ook de mogelijkheid om zich te uiten in de geest maar dit gaat via de dood via het loslaten van alle krachten. Iedere herfst zien we de bladeren afsterven terug naar de geest. Iedere lente zien we de plant zich uiten in de vorm. Zo kunnen we in iedere plant een spel vinden tussen de verticale en perifere component tussen geest en stof. Vanuit dit spel deelde Goethe de plantenwereld in in zeven groepen, zeven oervormen. In de mens is dit zeer goed te herkennen. In uw handelen, in de wereld en in uw hele gedrag is uw mensidee in de vorm aanwezig. Als u op zoek gaat naar uw meest innerlijkste kern is dit mensidee enkel geest.

De zeven oervormen:

Bij de *kruidachtigen* is het spel in evenwicht. Zowel de bladeren als stengel zijn goed ontwikkeld en werken samen. Er heerst harmonie.

Bij de *loofbomen* is het duidelijk dat het verticale overheerst over het perifere. Bij deze groep heeft het verticale deel de leiding en het perifere deel dient.

Bij de *slingerplanten* is het duidelijk dat het perifere overheerst over het verticale. Bij deze groep heeft het perifere deel de leiding en het verticale deel dient.

Bij de *naaldbomen* overheerst het verticale zozeer dat het het perifere deel onderdrukt.

Bij de *cactussen* overheerst het perifere zozeer dat het het verticale deel onderdrukt.

Bij de *struiken* vergeet het verticale het perifere deel en schiet er vandoor. Het perifere hobbelt er wat achteraan.

Bij de *alpinekruiden* vergeet het perifere het verticale deel en schiet er vandoor. Het verticale hobbelt er wat achteraan.

Om nog verder te komen in de relatie mens - plant gaan we de meditatie in. Ga voor een plant zitten, die mooi groeit en bloeit. Kijk naar de plant en laat het frisse leven in je doorwerken. Houdt dit gevoel een tijdje vast en kijk dan naar een verdord stukje plant. Ervaar wat er gebeurt met het gevoel van daarvoor. Ben je na verloop van tijd in een nieuwe toestand gekomen ga dan weer terug naar de het frisse groeide en bloeiende deel en ervaar hoe uw innerlijk zich opnieuw transformeert. Op deze wijze kom je in het groei- en stervensritme van de plant. Met een klein beetje oefening en wetende dat de plant ondersteboven en in de geest in de mens te vinden is, wordt je in deze meditatie zeer veel geopenbaard. Mocht u enkele geheimenissen op het spoor komen schroom niet om ze me te mailen: l.g.j.kool@math.uu.nl. In het volgende Kruipnieuws gaan we vanuit deze meditatie op zoek naar meer verbanden tussen mens en plant.

Heka Amerongen 20-22 oktober

Amerongen is al jarenlang de vaste stek voor de Sjoc om heen te gaan tijdens de Heka's. Dit komt omdat in de omgeving van Amerongen er verschillende biotopen gevonden kunnen worden, waarin altijd veel verschillende paddestoelen gevonden worden. Alle soorten zullen weer opgehaald worden en hopelijk zullen we weer voldoende eetbare paddestoelen vinden zodat we 's avonds een lekkere aanvulling op het eten hebben.

KC:

VZ: Leo Kool

Ping: Fons vd Plas

NT: Sam v Herwaarden

Four: Aafke en Bregje Steenbeek

Knuppel: Sam v Herwaarden

Verdere informatie

We zullen kamperen op de welbekende plek, namelijk Camping de Boterbloem in Amerongen:

Camping 'Boterbloem'

Ameronger Wetering 2

3958 MD Amerongen

Het kamp is van vrijdagavond 20 t/m zondagmiddag 22 oktober en het kost 7 euro per persoon per nacht. Opgeven kan bij Tom Hofmeester: t.hofmeester@gmail.com of 06-11226222.

Routebeschrijving:

Er is niet echt een station in de buurt, dus je moet sowieso een eindje fietsen. Kijk op routenet.nl of een andere fijne site om te kijken hoe je er komt. Vanaf Station Veenendaal (wat volgens mij het dichtstbijzijnde station is, maar zeker niet het makkelijkst te bereiken station) is dit de routebeschrijving:

Loop het station uit, je staat op het stationsplein. Ga hiervandaan in Noordoostelijke richting 't Goeie Spoor in. na 80 meter rechtsaf de Kerkewijk in. Als je deze 2km hebt gevolgt, ga je linksaf de Cuneraweg in en na 140 meter rechtsaf de Veenendaalsestraatweg in, je fietst richting Elst. als je ongeveer 3,5 kilometer hebt gereden ga je bij de rotonde richting Amerongen. je rijdt nu als het goed is op de rijksstraatweg. volg deze voor ongeveer 5km, inprincipe is dit aldoor rechtdoor dus vrij makkelijk, totdat je bijna in Leersum bent. Vlak voor Leersum ga je linksaf de Boerenbuurt in. Dit weggetje blijf je volgen tot je de Amerongse Wetering vind, deze rij je in en na ongeveer 100 meter krijg je aan de linkerkant de boerderij van camping de boterbloem. Je bent er!!

Het Sjobestuur van 2006

Voorzitter

Leo Kool

Penningmeester (Ping)

Sietske Tacoma

Kampseccen

Fons van der Plas

Luuk Leemans

Froukje Postma

NS'en

Tessel Grijp

Laura Vossen

MossenNS

Julia Wind

Redaccen

Jorijn Hornman

Margot Sauter

Bieb

Sam van Herwaarden

LZF

Frida Feijen